

överbåganden. Möjligen kan den användas som diskussionsunderlag för SFAM's lokala fortbildnings- och kvalitetsutvecklingsgrupper.

Boken har således en spännande uppläggning ur ett handledarperspektiv, men borde vara utrustad med en bruksanvisning för att kunna användas på rätt sätt för svenska förhållanden. •

Tungviktare om hematologi

Robert I Handin, Samuel E Lux, Thomas P Stossel, eds. **Blood. Principles & practice of hematology.** 2 305 sidor. Philadelphia: J B Lippincott Company, 1995. Pris £ 134. ISBN 0-397-50944-8.

Recensent: biträdande överläkare Rolf Billström, hematologsektionen, medicinska kliniken, Universitetssjukhuset, Lund.

»Williams» och »Wintrobe» har under en lång följd av år, och i många upplagor, varit de mest spridda standardhandböckerna för hematologiintresserade. I den första utgåvan av Williams från 1972 står det i förordet att »In the past two decades knowledge of hematology has expanded almost explosively...»

Denna författarnas ståndpunkt är lätt att förstå. Ett par exempel på stora framsteg under 1960-talet är att mekanismerna bakom uppkomsten av pernicios anemi blev klarlagda, och att man faktiskt kunde uppnå bestående komplett remission efter cytostatikabehandling för akut leukemi.

Ändå småler man nästan – med all respekt – i dag åt formuleringen. De två påföljande decennierna skulle nämligen visa sig bjuda på en kunskaps-explosion inom hematologin som nästan saknar motstycke, alla andra vetenskapsgrenar inräknade. Cytokiner, utvecklingen av benmärgstransplantation, terapieresultat vid barnleukemi, genombrotten inom cytogenetik-molekylärgenetik, kunskapsökningen vad gäller trombos- och blödningsstillstånd, exempellistan är mycket lång.

Stort behov

En utveckling som denna erbjuder en motsägelsefull situation när det gäller läroböcker i ämnet. Å ena sidan är behovet större än någonsin av ett nå-

gorlunda brett, täckande verk av handbokscharaktär med samlad information för utbildning och som uppslagsverk i kliniskt arbete. Å andra sidan blir uppgiften att förfärdiga ett sådant nästan övermäktigt på grund av ämnets ökande komplexitet och snabba dynamik.

Tre kolleger från Harvard Medical School har nu varit djärva nog att försöka. De har samlat till en femkilosvolym med 64 kapitel skrivna av 92 delförfattare från USA och Europa. Två inledande delar avhandlar dels »Tools of the trade», dvs kliniskt arbetssätt inom hematologin och laboratoriemetoder från klinisk kemi, cytogenetik och molekylärbiologi, dels normal hematopoies.

Beskrivningen av myeloproliferativa tillstånd, MDS och aplastisk anemi hamnar under rubriken stamcellssjukdomar. I övrigt är uppdelningen relativt traditionell med avsnitt om vita blodkroppar (bl a akuta leukemier, lymfom, myelom, histiocytära sjukdomar, immunologi), erythrocytsjukdomar och hemostas. De avslutande fem kapitlen ägnas åt speciella hematologiska terapimetoder: cytostatikabehandling och radioterapi vid hematologisk malignitet, benmärgstransplantation samt transfusionslära.

Mängder av referenser

Vad blir det samlade omdömet? Bra, till och med mycket bra. Det saknas dock inte underlag för negativ kritik, men en stor del av den beror på problem som sammanhänger med födseln av första upplagan av ett voluminöst mångförfattarverk: dubblering och uppsplittning av information om ett visst ämne i olika kapitel är vanligt förekommande. Vidare vimlar det av korrekturfel och felaktiga referenshänvisningar i vissa kapitel.

Apropå referenser är det tydligt att strävan varit att förse varje kapitel med så många relevanta sådana som möjligt. Detta är måhända av godo, men bara en liten andel är från 90-talet och ambitionsnivån tar sig någon gång helt bisarra uttryck. Eller vad sägs om 1 619 (sic!) referenser till 50-sidorskapitlet om konsumtionsbetingad trombocytopeni? 1 534 referenser till »Disorders of the red cell membrane» är måhända en aning mer adekvat (?) ef-

tersom detta är ett område där enorma framsteg i förståelsen av bakomliggande patofysiologi (ärftlig sfärocytos, PNH) skett bara de senaste åren.

Laboratoriemedicin

De positiva intrycken dominerar dock. Det kanske mest attraktiva är att man förankrat sjukdomsbeskrivning och utredningsrekommendationer i den moderna laboratoriemedicinen. Jag tänker t ex på de ständiga hänvisningarna till hur man kan utnyttja möjligheter – och undvika fallgropar – med automatiska blodpartikelräknare typ Technicon H-serien.

Detta avspeglar väl den kliniska vardagsmiljö de flesta av oss arbetar i. Ändå glöms inte påminnelsen bort, att all avancerad hematologisk diagnostik börjar och slutar med manuell mikroskopisk granskning av ett korrekt framställt, väl färgat blodutstryk!

Det blir allt mer uppenbart vid läsning och bläddring att styrkan med den här boken framför allt ligger i avsnitten om benigna hematologiska sjukdomar och normal hematobiologi inklusive immunologi och hemostas. De delar som avhandlar leukemier, maligna lymfom och besläktade tillstånd är av oklar anledning inte lika aptitliga, utan ger i flertalet fall ett konventionellt, glättat – lite »amerikanskt» – intryck. Epidemiologi vid hematologiska maligniteter är genomgående ganska styvmoderligt behandlat.

Kan rekommenderas

Illustrationerna är rikliga och av hygglig kvalitet, men inte mer. Man har valt att presentera mikroskopifoton från blod- och benmärgspreparat samt patientfoton i svartvitt i anslutning till respektive kapitel, ibland med hänvisning till samma bilder i färg samlade till en utställning i början av boken.

Sammanfattningsvis är boken en fullvärdig medtävlare till redan etablerade standardläroböcker i hematologi och kan med ovanstående förbehåll rekommenderas för hematologer, blivande dylika, hematologiintresserade invärtesmedicinare och som referenslitteratur på klinik- eller sjukhusbibliotek samt laboratorier involverade i hematologisk diagnostik eller forskning. •

Näringslära för den äldre patienten

John E Morley, Zvi Glick, Laurence Z Rubenstein, eds. 2 ed. **Geriatric nutrition: a comprehensive review.** 397 sidor. New York: Raven Press, 1995. Pris \$ 113. ISBN 0-7817-0169-4.

Recensent: professor Sölve Elmståhl, geriatriska kliniken, Vårnhems sjukhus, Malmö.

Den första delen av boken ger en överskådlig genomgång av gerontologiska aspekter på äldre och förändrade näringsbehov. Olika metoder för att beskriva näringsstatus beskrivs och en uppdaterad diskussion förs kring aktuella näringsrekommendationer.

Övriga delar omfattar näringsbristtillstånd samt en systematisk genomgång av samband mellan organsystem respektive systemsjukdomar och olika näringsämnen. Flertalet avsnitt är lättlästa. Författarna har lyckats uppdatera metodavsnitt och beskriver kunskapsfronten inom flertalet områden.

Snabb översikt

Tyvärr finns det viss överlappning i beskrivningarna av fysiologiska behov av många näringsämnen och kliniska konsekvenser av bristtillstånd, vilket gör boken svåröverskådlig. Denna bristande samordning kompenseras till viss del av ett bra register och innehållsförteckning. Boken ger en snabb kunskapsöversikt inom bland annat lipid- och vitaminmetabolism, olika malnutritionstillstånd och behandlingsstrategier.

Boken håller en hög kvalitet och lämpar sig bra som uppslagsbok både för läkare och annan vårdpersonal som i sin kliniska vardag möter den äldre patienten. Den lämpar sig för grundutbildning av läkare och ett väl sorterat sjukhusbibliotek borde ha boken. •

Adressera korrespondens om nya böcker och recensioner till:

Bokredaktionen, Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.